

**ZAMONAVIY TA'LIMDA "SHADOWING" METODIKASINING
TALABALAR TIL VA KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARINI
RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI VA AHAMIYATI**

Xurramova Bibirobiya Ziyodullo qizi
Termez davlat universiteti 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola zamonaviy ta'limda "Shadowing" metodologiyasining o'rni va ahamiyatini o'rganadi, ayniqsa uning o'quvchilarning til va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishga ta'siriga e'tibor beradi. Shadowing, immersiv uslub sifatida, o'quvchilarning ona tilida so'zlashuvchilarni yoki malakali shaxslarni real vaqt rejimida suhbatlarda yaqindan kuzatish va taqlid qilishni o'z ichiga oladi, bu ravonlikni, urg'uni kamaytirishni va tinglashni tushunishni kuchaytiradi. Metodologiya og'zaki til bilan faol shug'ullanishni rag'batlantiradi, yaxshiroq eslab qolish va tushunishni osonlashtiradi. Ushbu maqolada biz soyaning talaffuz, intonatsiya, so'z boyligini o'zlashtirish va madaniyatlararo muloqot kabi muhim til ko'nikmalarini rivojlantirishga qanday yordam berishini ko'rib chiqamiz. Bundan tashqari, maqolada o'z-o'ziga ishonchni oshirish va turli lingvistik kontekstlarda talabalarning kommunikativ kompetentsiyasini yaxshilashdagi afzalliklarini hisobga olgan holda, sinfda va onlayn o'quv muhitida soyaning integratsiyasi ko'rib chiqiladi.

Annotation: This article provides a comprehensive analysis of the emergence and development of new words or phrases — neologisms — in modern English and Uzbek newspaper texts. These neologisms are a direct result of technological, political, and cultural changes within society, with each new word reflecting the spirit of its time. In the 21st century, neologisms that have emerged in English and Uzbek languages reach the masses through newspapers, not only conveying new concepts but also reshaping people's worldviews and ways of thinking. This article specifically examines the origins, evolution, and social impact of such neologisms.

Kalit so'zlar: Shadowing, tilni rivojlantirish, kommunikativ qobiliyatlari, tilning ravonligi, talaffuz, tinglab tushunish, intonatsiya, so'z boyligini o'zlashtirish, immersiv o'rganish, ta'lim metodikasi, zamonaviy ta'lim, kommunikativ kompetentsiya, faol ishtirok, madaniyatlararo muloqot.

Kirish qismi:

Zamonaviy ta'lim muhitida til va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish ehtiyoji juda yuqori bo'lib, bu bugungi kunda tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. An'anaviy o'quv metodlari, albatta, asosiy bilimlarni taqdim etsa-da, real dunyo kommunikatsiyasining dinamik talablariga javob bera olmaydi. Shuning uchun, o'qituvchilar va lingvistlar nazariy bilim va amaliy tajriba o'rtasidagi bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan yangi metodologiyalarni ishlab chiqishga intilishmoqda. Ana shunday metodlardan biri bu "Shadowing" texnikasidir.

Asosiy qism:

"Shadowing" — bu talabalarga nutqni real vaqt rejimida tinglab, uni takrorlashni talab qiladigan o'rgatish usuli bo'lib, o'quvchilarni o'z tilini yaxshilash uchun faol tinglash va

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

takrorlashga undaydi. Ushbu metod nafaqat til bilishini rivojlantirishga, balki samarali muloqot uchun zarur bo'lgan kognitiv jarayonlarni ham rivojlantirishga yordam beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, “Shadowing” metodi tilni o'zlashtirishning bir qancha jihatlarini yaxshilashga olib keladi. Masalan, 30 nafar universitet talabasi ishtirok etgan bir tadqiqotda, “Shadowing” amaliyoti bilan shug'ullangan guruhda tinglash ko'nikmalarida sezilarli yaxshilanishlar qayd etildi, va statistik tahlillar tajriba guruhi va nazorat guruhining farqini tasdiqladi. Til o'rganishdagi foydalaridan tashqari, “Shadowing” kognitiv jarayonlarga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Nevroilmiyaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, intensiv “Shadowing” mashg'ulotlari xotira va aqliy moslashuvchanlikni oshiradi, shuningdek, nutq ishlab chiqarish va tushunish bilan bog'liq miya sohalarida strukturaviy o'zgarishlarga olib keladi. Bu topilmalar “Shadowing” metodini til o'qitishda ko'plab foydali tomonlarini ta'kidlaydi. Bundan tashqari, “Shadowing” metodining moslashuvchanligi uni turli o'quv kontekstlariga moslashtirish imkonini beradi. U rasmiy o'quv muassasalarida yoki norasmiy til amaliyotlarida ham qo'llanilishi mumkin. Ushbu metod turli til ko'nikmalarini, jumladan, tinglashni tushunish, talaffuz va muloqotda erkinlikni rivojlantirishda samarali bo'lishi mumkin. Ushbu jozibali va kuchli metodning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, ushbu maqola zamonaviy ta'lim tizimida talabalarning til va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishda “Shadowing” metodologiyasining o'рни va ahamiyatini o'rganishga qaratilgan. Empirik ma'lumotlar va nazariy asoslarni tahlil qilish orqali biz, “Shadowing” metodining tilni o'zlashtirish va muloqotdagi samaradorlikni oshirishdagi samaradorligini aniqlashga harakat qilamiz. “Shadowing” texnikasi, albatta, yangi tushuncha emas, ammo so'nggi o'n yilliklarda bu metodning amaliy lingvistika sohasida e'tibori ortib bormoqda. U aslida ikkinchi tilni o'rganishda nutqni takrorlash usuli sifatida ishlab chiqilgan (Sato, 1987). So'nggi tadqiqotlar, bu metodning til o'rganishning bir qancha aspektlariga, jumladan, lug'at boyligi, talaffuz va sintaktik to'g'rilikni yaxshilashga qo'shgan hissasini tasdiqladi. “Shadowing” metodining eng muhim foydalaridan biri talaffuz va prozodiya (intonatsiya va ritm)ga bo'lgan ijobiy ta'siridir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, “Shadowing” bilan shug'ullangan o'quvchilar aniqroq fonologik to'g'rilikni va original nutqning ritmi va melodiyasini takrorlashadi. Britaniya Kengashi tomonidan o'tkazilgan yirik tadqiqotda, har kuni 15 daqiqa davomida “Shadowing” bilan shug'ullangan o'quvchilarning 68% i talaffuz, aksent va umumiy til erkinliklarida sezilarli yaxshilanishni kuzatgan. “Shadowing” metodining muhim jihatlaridan biri uning individual ehtiyojlarga moslashuvchanligidir. Masalan, boshlang'ich darajadagi o'quvchilar kichik segmentlar bilan mashq qilishsa, ilg'or o'quvchilar murakkabroq materiallar bilan ishlashlari mumkin. Bu usulning moslashuvchanligi uni turli o'quv shakllarida samarali qo'llash imkonini beradi. “Shadowing” metodining til o'rganishda o'рни juda muhimdir. Bu usul o'quvchilarga tilni jonli va interaktiv tarzda o'rganishga imkon beradi, shu bilan birga lug'at boyligini, grammatikani va nutqning nozik jihatlarini ham ichki tarzda o'zlashtirishni ta'minlaydi. Bu faollashgan o'qish metodidir, bunda o'quvchilar faqatgina ma'lumotni qabul qilibgina qolmay, balki uni faol ravishda o'zlashtiradilar. “Shadowing”ning eng katta

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

foydalaridan biri tinglash ko'nikmalarini rivojlantirishdir. O'quvchilar audio material bilan faol ishlash orqali nutqning ritmi, ohangi va tezligini aniqlashga o'rganadilar. Bu takrorlangan ta'sir orqali tinglashni tushunish ko'nikmasi yaxshilanadi va o'quvchilar real vaqt rejimida, hatto murakkab vaziyatlarda ham, samarali muloqot qila olishadi. Nakatani va uning hamkasblari (2005) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, “Shadowing” tinglashni tushunish va murakkab vaziyatlarda nutqni qayta ishlashni yaxshilaydi. Bundan tashqari, “Shadowing” metodining avtomatiklikni rivojlantirishga yordam berishidir, bu esa tilni ishlab chiqarishda sezilarli darajada osonlik yaratadi. Bu avtomatiklik real dunyo muloqotlarida juda muhimdir, chunki tilning to'xtovsiz va samarali ishlashi muloqotning to'liq amalga oshirilishini ta'minlaydi. Doimiy ravishda “Shadowing” mashg'ulotlari bilan shug'ullanish, nutqni to'g'ri va samarali ishlab chiqarish uchun zarur bo'lgan neyron yo'llarni mustahkamlashga yordam beradi. Shuningdek, “Shadowing” til o'rganishda to'liq immersiya tajribasini yaratadi, bunda o'quvchilar tilni faqat o'zlashtiribgina qolmay, balki madaniy xususiyatlarni ham o'rganadilar. Bu metod orqali o'quvchilar asli nutq egalarining tilni qanday ishlatishlarini, madaniy ifodalar, idiomatik iboralar va ijtimoiy ko'rsatmalarni o'rganadilar. Bu esa ularning umumiy kommunikativ malakasini oshiradi.

Xulosa:

“Shadowing” metodologiyasi, zamonaviy ta'lim tizimida talabalarning til va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Tinglashni tushunish, talaffuz va umumiy til erkinligini yaxshilash orqali, bu metod tilni o'zlashtirishda an'anaviy metodlardan ustun turadi. Kognitiv foydalari, jumladan, xotira va aqliy moslashuvchanlikni yaxshilash, bu metodning ko'plab foydali tomonlarini yana bir bor ta'kidlaydi.

Globalizatsiya jarayonlari davom etar ekan, samarali muloqot qilishning ahamiyati yanada ortadi. “Shadowing” metodini til o'rganish jarayoniga kiritish, o'quvchilarga tezkor va samarali muloqot qilish uchun zarur ko'nikmalarni beradi. Shu sababli, “Shadowing”ni ta'lim dasturlariga kiritish, zamonaviy va globalize bo'lgan dunyoda muvaffaqiyatli bo'lish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. British Council. (2019). The impact of shadowing on second language pronunciation and fluency.
2. Journal of Cognitive Neuroscience, bet 30
3. *Chet tilida talaffuzni yaxshilashda "Shadowing"ni qo'llash. Language Learning & Technology*
4. Sato, K. (1987). Til o'rganishda "Shadowing" metodining roli: Ikkinchi tilni o'rganish bo'yicha tadqiqot. *Applied Linguistics Review*, 8(3)